

IDENTITATEAREN ERALDATZEA XXI. MENDEKO EUSKAL NARRATIBAN: SUBJEKTU LITERARIO POSTMODERNOA

Tesiaren egilea: Iratxe Esparza Martin

Unibertsitatea: Euskal Herriko Unibertsitatea (UPV/EHU)

Saila: Hizkuntzalaritza eta Euskal Ikasketak Saila

Tesi-zuzendaria: Jon Kortazar Uriarte

Tesiaren laburpena:

Azken hamarkadetan ugari izan dira gizartean gauzatutako aldaketa politiko, ekonomiko eta sozialak, zalantzarik gabe, XXI. mendeko euskal narratiban eragin zuzena izan dutenak. Hori dela-eta, tesian identitateari eta XXI. mendearen hasierako narrazioetako subjektu postmodernoari buruzko hausnarketak biltzen dira. Beraz, euskal literaturaz hitz egitean Ilustrazioko Subjektuaren, Subjektu Soziologikoaren eta Subjektu Postmodernoaren arteko banaketa egitea proposatzen da, nahiz eta azkena izan gure arreta bereganatu duena. Lehenengoa —Joanes, *Garoa*, 1912 (Txomin Agirre)— gizabanako orekatua eta bateratua da, esentzialismo sendoaren eta estuaren menpean dagoena, inolako aldaketarik onartu gabe bizi dena. Bigarrena, subjektu soziologikoa —Carlos, *Gizona bere bakardadean*, 1994 (Bernardo Atxaga)—, ordea, gizarte modernoaren konplexutasunaren isla da, eta inguruko gertaerek bere barruko mamia baldintzatzen dutela kontzientzia hartuz, lotura hori bere garapenerako ezinbestekoa dela onartzen du. Hirugarrena, eta ikerketaren erdian jarri duguna, subjektu postmodernoa da, alegia, identitate kulturalen aniztasunaren eta ugaltzearen ondorio zuzena; identitate aldakorra duen subjektua eta identifikazioaren proiektzioen eginkizunetan arazoak sortzen dituena.

Ikerketak testuinguru literarioan subjektu postmodernoak dituen agerpena, ezaugarriak eta aldaerak azaltzen ditu eta horrek garamatza baieztatzen subjektu narratiboek jasaten duten identitatearen krisiak bat egiten duela Mendebaldeko gizarteetako kulturaren postmodernitateak eragiten duen desoreka identitarioarekin. Ixar Rozasen *Negutegian* (2006) eta *Beltzurian* (2014), Harkaitz Canoren *Belarraren ahoa* (2004) eta *Twist* (2011) eleberrietan eta Eider Rodriguezen *Eta handik gutxira gaur* (2004), *Haragia* (2007) eta *Katu jendea* (2010) narrazio-liburuetan horren berri eman dugu, hau da, subjektu postmodernoaren zenbait eredu aztertu ditugu, denak postmodernitateak eragindako aldaketen ondorioak eta XXI. mendearen hasierako narratibako pertsonaia eta protagonista postmodernoen kartografia egiten hasteko baliagarriak.

Rozasen lanei dagokienez, subjektu postmodernoaren bi aldaera guztiz ezberdin aurkitzen ditugu osagai komun bakarrarekin: protagonistak identitate indibidualaren bila dabilta memoriaz baliatuz. Harkaitz Canoren lanen bidez, testuaren beraren identitatea zalantzan jarri dugu eta, horrekin batera, zeharkakotasun literarioaren gaia literaturaren testuartekotasunarekin eta identitate zeharkatuarekin batu dugu, gaur egungo identitatearen eraikuntza dinamikoa baita, maileguek eta trukeek osatutakoa eta intermitentea. Azkenik, Eider Rodriguezen ipuingintzan emakumezko pertsonaiak hitzarmen sozialaren pean bizi dira eta jarduten dute; alabaina, sexuen hierarkizazioak ezarritako ezberdintasunak jasaten dituztenean, erresistentziarako prest ere agertzen dira. Beraz, literatura irudikapen-mekanismotzat hartu dugu, eta pertsonaia edo protagonista kutsu semantikoa erakusten duen esanahitzat, ezinbestekoa mezua ezartzeko orduan.